

льно прийнятих на себе зобов'язань. Особливим видом нормативно-правового договору є міжнародний договір;

– нормативно-правовий акт – письмовий документ компетентного органу держави (або уповноваженого нею органу місцевого самоврядування), в якому закріплено забезпечуване нею формально-обов'язкове правило поведінки загального характеру [1, с. 23].

Таким чином, поняття «результат нормотворчості» і «форма права» співпадають. Нормативно-правовий акт та нормативно-правовий договір є джерелами права та одночасно результатом нормотворчості, головним чином, у романо-германській правовій системі, судовий прецедент є провідною формою об'єктивного юридичного права в англосаксонській правовій системі, правовий звичай є домінуючою формою права в релігійно-традиційній правовій системі.

Отже, з вище викладеного вбачається, що в сукупності норми та документи, що були прийняті суб'єктами нормотворчої діяльності формують систему законодавства України. Таким чином, залежно від уповноваженого на нормотворення суб'єкта та юридичною силою результатів такої діяльності можна виділити п'ять основних видів правотворчості: законотворчість, підзаконна нормотворчість, локальна нормотворчість місцевого самоврядування (муніципальне право), пряма безпосередня правотворчість, договірна нормотворчість.

Список літератури:

1. Риндюк В.І. Нормотворча діяльність: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / В.І. Риндюк. – К.: КНЕУ, 2009. – 162 с.
2. Матузов Н.И. Теория государства и права: учеб–ник / Н.И. Матузов, А.В. Малько. – М.: Юрист, 2004. – 512 с.
3. Погребной И.М. Теория права: Учеб–ное пособие. 3-е изд. испр. и дораб – Харьков: Государственное специализированное издательство «Основа», 2003. – 128 с.
4. Ведерніков Ю.А. Теорія держави і права: навч. посібник / Ю.А. Ведерніков, А.В. Папіна. – К.: Знання, 2008. – 333 с.
5. Скакун О.Ф. Теорія права і держави: підручник / О.Ф. Скакун. – 2-ге видання. – К.: Алерта; ЦУЛ., 2011. – 520 с.
6. Кириченко В. М. Теорія держави і права: модульний курс: Навч. посіб / В.М. Кириченко, О.М. Куракін. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 264 с.

ФУНКЦІЇ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ

МАКЕСЬВА О. М.

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри теорії та історії держави і права

Начальник наукового юридичного інституту

Національного авіаційного університету

м Київ, Україна

Проблеми сутності і значення функцій правової культури належать до актуальних проблем сучасної юриспруденції. Від рівня правової освіченості та правової культури суспільства залежать перспективи розвитку правової системи та демократичної держави.

На думку Є. В. Аграновської, правова культура є опосередкованим ланцюгом між правовою реальністю і поведінкою особи. Правова культура виконує функцію координації громадських та особистих інтересів, цілей та мотивів діяльності людини. Враховуючи власні потреби, інтереси та оцінки, людина, керуючись індивідуальною правовою культурою, свідомо погоджує поведінку з вимогами правових норм або вчиняє лише зовні правомірні дії, що не спираються на внутрішню мотивацію, чи відхиляється від запропонованого їй правовою нормою еталону поведінки [1, с. 24-28].

В юридичній літературі існують різні підходи до визначення функцій правової культури, а їх дослідження потребує звернення до праць із загальної теорії права, у яких зроблено аналіз сутності функцій та визначено їх роль у регулюванні суспільних відносин. Аналізу функцій правової культури присвячували свої дослідження Є.В.Аграновська, Н. А. Бура, В. В. Головиченко, В. К. Домбровський, Н. М. Оніщенко, П. М. Рабінович та інші вчені. Їхній внесок у розширення наукових уявлень про функції правової культури є досить вагомим і має методологічне значення стосовно дослідження функцій правової культури, оскільки висновки та положення, зроблені зазначеними дослідниками дозволяють глибше з'ясувати функціональне призначення правової культури.

У сучасній юридичній літературі Н. М. Оніщенко та І. В. Осика визначаючи функції правової культури, виділяють два рівні її функціонування: відображальний (відображає правову дійсність) та регулятивний (за допомогою цієї функції створюються ціннісно-нормативні орієнтації в регулюванні правової поведінки). У свою чергу, відображальну функцію поділено на нігілятивно-правоосвітню, ціннісно-нормативну, правосоціалізаторську, комунікативну, прогностичну [2, с. 12; 3, с. 10].

Основними функціями правової культури О. Ф. Скакун вважає: нігілятивно-засвоєння правової спадщини минулого й сьогодення, вітчизняної та іноземної; регулятивну – забезпечення ефективного функціонування всіх елементів правової системи і створення непохитного право

порядку; нормативно-аксіологічну – оцінка поведінки особи, рівня розвитку законодавства, стану законності і правопорядку відповідно до норм права держави і міжнародних стандартів [4, с. 470-471].

На основі систематизації існуючих підходів та здійсненого аналізу функцій правової культури, на нашу думку, можна виділити такі функції правової культури: пізнавально-правоосвітню, ціннісно-нормативну, комунікативну, правосоціалізаційну, попереджувальну, ідеологічно-виховну, прогностичну.

Пізнавально-правоосвітня функція забезпечує засвоєння особою правових знань, формування власних переконань з метою правильного їх застосування в практичній діяльності та набуття навичок правового мислення. Ціннісно-нормативна функція сприяє формуванню системи правових цінностей, правового світогляду особи, що включає права та обов'язки; перетворення змісту прав і обов'язків у внутрішню мотивацію, настанову та навички правомірної поведінки.

Комунікативна функція забезпечує спілкування громадян у юридичній сфері, завдяки чому і впливає на нього, йдеться не тільки про безпосереднє спілкування громадян у сфері дії права. Вона дає змогу на підставі набутих знань зорієнтуватися у правовому просторі з метою забезпечення безконфліктного співіснування.

Попереджувальна функція забезпечує попередження вчинення особою правопорушень та забезпечення правопорядку у суспільстві, запобігання явищу правового нігілізму. Здійснюючи правоосвітню роботу держава підвищує рівень правосвідомості та правової культури, забезпечуючи законність та правопорядок у суспільстві.

Правосоціалізаційна функція сприяє становленню особи як суб'єкта суспільних відносин, відповідному засвоєнню норм-регуляторів суспільно-правового життя. Зазначена функція забезпечує процес включення особи у систему правовідносин на основі засвоєння всієї правової культури суспільства, заміну правомірної поведінки за примусом на правомірну поведінку за особистісними переконаннями. Сферою призначення правової культури особи є сама правова дійсність, яка не тільки породжує, а й цілком визначає її соціальну роль.

Прогностична функція дає можливість прогнозувати розвиток чинного законодавства в юридичній сфері, правових інститутів у державі. Прогностична функція охоплює правотворчість і реалізацію права, забезпечення правомірної поведінки громадян, їхню соціальну активність, включає аналіз тенденцій, характерних для всієї правової системи. Зазначена функція включає аналіз тенденцій, характерних для всієї правової системи, перспективи розвитку правотворчості й реалізації права, проблеми зміцнення законності й правопорядку, забезпечення правомірної поведінки громадян, їхньої громадянської активності. Прогностична функція правової культури забезпечує розвиток перспектив розвитку правової дійсності та правових явищ.

Ідеологічно-виховна функція забезпечує свідоме та поважне ставлення особи до вимог чинного законодавства. Вказана функція правової культури забезпечує виховання поваги до права, формує правосвідомість та правомірну

поведінку. На відміну від внутрішніх, які виконують соціальну роль в обслуговуванні правового життя суспільства, ця функція взаємодіє з іншими формами суспільної культури, знаходить свій прояв у сфері свідомості і характеризується специфічними особливостями і закономірностями. Формування правової культури, піднесення її на якісно вищий ступінь значно впливає на рівень усього культурного розвитку, і в першу чергу політичної і моральної культури. Разом з тим правова культура перебуває у найтіснішому і нерозривному зв'язку із загальною культурою та з іншими формами суспільної свідомості, справляє і сама відчуває їх вплив. Ідеологічна функція взаємодіє з іншими формами суспільної культури (політичною, моральною, естетичною і т. ін.). Правова культура журналістів насамперед перебуває у взаємозв'язку з політичною і моральною. У наш час важливу роль відіграє правове виховання громадян, що здійснюють засоби масової інформації, захист їхніх прав, свобод та законних інтересів, додержання законності, добровільного виконання законів та інших норм права.

Функції правової культури в умовах, у яких перебуває українське суспільство є надзвичайно важливими. Правова культура є загальним мірилом і критерієм для визначення якісного стану правової культури окремої особи. Функції індивідуальної правової культури визначаються їх роллю в регулюванні поведінки людини на основі існуючої системи права і відповідно до неї.

Роль правової культури викликана її значенням у правовій регламентації суспільних відносин. Коли мова йде про те, що переважна більшість членів суспільства виконує правові норми добровільно, з огляду на глибоке внутрішнє переконання, а не під загрозою правових санкцій, то мається на увазі саме регулятивна роль правової культури, високий рівень якої співвідносить поведінку особи з інтересами суспільства, принципами права. Чим вищий рівень правової культури, тим сильніші правові переконання особи, тим більшою мірою вона регулює поведінку людей згідно з цілями, вираженими в праві.

Отже, функції правової культури – це засіб урегулювання правових відносин, заснованих на принципах верховенства права та гуманізму, що забезпечує відповідність поведінки особи правовим приписам у повсякденному житті та під час здійснення професійної діяльності. Функції правової культури забезпечують перетворення норм права в повсякденну звичку особи, а це свідчить про те, що вони нею засвоєні і стали його внутрішніми переконаннями. Ступінь засвоєння норм права особою можна оцінювати за його реальними вчинками й діями в різних правових ситуаціях. Завдяки правовій культурі регулюються потреби, позиції, правові відносини, у які особа вступає. Адже призначення правової культури – сприяти створенню в суспільстві умов упорядкованості, які дозволили б людині здійснити свої природні права та захистити їх у разі порушення.

Список літератури:

1. Аграновская Е. В. Правовая культура и обеспечение прав личности / Аграновская Е. В. – М.: Наука, 1988. – 145 с.
2. Осика І. В. Правова культура у формуванні правової, соціальної держави: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / І. В. Осика. – К., 2004. – 18 с.
3. Оніщенко Н. М. Концептуальні засади забезпечення правової культури населення в Україні: наук. доповідь / Оніщенко Н. М., Пархоменко Н. М., Богініч О. Л. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2011. – 69 с.
4. Скаун О. Ф. Теорія права і держави: [підручник] / Скаун О. Ф. – К.: Алерта, 2012. – 524 с.

ЗАСТОСУВАННЯ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

МИХАЙЛОВА О. Ю.

слухач магістратури

факультету підготовки фахівців

для підрозділів кримінальної поліції

Науковий керівник: КУЧУК А. М.

доктор юридичних наук, доцент,

професор кафедри теорії

та історії держави та права,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

м. Дніпро, Україна

На сьогоднішній день не можна недооцінювати вплив, який справляє Конвенція про захист прав людини й основоположних свобод (далі – Конвенція) та судова практика Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) на національне законодавство великої кількості держав, зокрема України.

Унікальність цієї системи наднаціонального захисту полягає в тому, що механізм захисту конвенційних прав покладає на ЄСПЛ двояку функцію – здійснення індивідуального контролю в разі винесення рішень про порушення державою-учасницею конвенції того чи іншого права, а також загальну функцію, яка полягає у виробленні принципів та стандартів захисту прав людини на національному рівні [1, с. 1113].

У сучасній Україні існує проблема виконання рішень Європейського суду з прав людини. Україна знаходиться в п'ятірці країн, з яких надходить найбільше скарг до Європейського суду з прав людини [2].

Важливим кроком для реалізації рішень ЄСПЛ Україною стало підписання Конвенції. З моменту приєднання до Конвенції Україна взяла на себе низку зобов'язань у сфері захисту прав людини, таких як зобов'язання відповідно до статей 32, 46 Конвенції, тобто визнання Україною юрисдикції ЄСПЛ, яка поширюється на всі питання тлумачення й застосування Конвенції та протоколів до неї, а також виконання остаточних рішень ЄСПЛ у справах проти України [3].

На даний момент в Україні особливо гостро стоїть проблема відсутності швидкого виконання рішень ЄСПЛ, а також роль національних судів, які повинні сприяти недопущенню порушень основних прав та свобод людини, а також виконанню рішень ЄСПЛ.

Згідно статті 124 Конституції України правосуддя в Україні здійснюється виключно судами, а їх юрисдикція поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі. ключову роль у забезпеченні ефективного захисту прав і свобод громадян на національному рівні відведено саме судам [3].

В узагальненні практики застосування судами загальної юрисдикції першої та апеляційної інстанцій під час здійснення судочинства в кримінальних справах статей 3, 5, 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року зазначається, що існують непоодинокі випадки неврахування судами першої та апеляційної інстанцій вимог Конвенції та практики ЄСПЛ. Також застосування судами положень Конвенції та/або конкретних правових положень ЄСПЛ часто має абстрактний характер та не співставляється з відповідними обставинами кримінальної справи та національним законодавством [3].

Деякої уваги заслуговує питання юридичної сили рішень ЄСПЛ, винесених щодо іноземних держав. Відповідно до статті 1 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» термін «рішення» вживається відносно до України. Деякі вчені із значеної норми закону роблять висновок, що для жодної іншої держави, крім держави-відповідача, рішення Європейського суду з прав людини не мають зобов'язкового характеру. Більш того, Голова Європейського суду з прав людини у відставці Ж.-П. Коста на одній із конференцій зазначив: «Рішення Європейського суду з прав людини мають лише відносну силу *res judicata*, а не *erga omnes*, ... через що держави, яких не торкається прямо те чи інше рішення, не зобов'язанні йому відповідати» [4].

Виконання рішень ЄСПЛ передбачає приведення державами законів та адміністративної практики відповідно до Конвенції [5]. Якщо судові органи можуть здійснити певні дії щодо ситуації, яка продовжує бути порушенням, вони не повинні чекати, поки законодавець зможе вжити заходи щодо її виправлення.